

Disputatio medica inauguralis de pleuritide exquisita

<https://hdl.handle.net/1874/343804>

DISPUTATIO MEDICA
INAUGURALIS,
DE
PLEURITIDE
EXQUISITA.

QUAM
AUSPICE DEO OPT. MAX.
Auctoritate Magnifici D. Rectoris,

M. GERARDI de VRIES,

Philosophiae Doctoris, ejusdemque Facultatis in Illustri
Academia Ultrajectina Professoris Ordinarii,

NEC NON

*Amplissimi Senatus Academici Consensu, Nobilissimaque
Facultatis MEDICAE Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS
Summisque in MEDICINA Honoribus & Privilegiis ritè
& legitime consequendis,

Publico examini subicit

JOHANNES CASPAR FEHR, SUEVOPHORD. FRANC.

Ad diem 22. Septembris, horis locoque solitis.

TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officinâ FRANCISCI HALMA, Academiae
Typographi, clō lōc xci.

Inclitæ atque Liber æ Sacri Romani Imperii
REIPUBLICÆ SUINFURTENSIS
PATRIBUS CONSCRIPTIS,

VIRIS

Magnificis, Nobilissimis, Amplissimis
Consultissimis, Excellentissimis atque
Prudentissimis

DNN.

CONSULI PRÆTORI, SEXVIRIS,
CONSILIARIIS, SCABINIS,
CÆTERISQUE
SENATORIBUS SINGULIS
GRAVISSIMIS,
Dominis meis Mœcenatibus, Patronis,
& Fautoribus ætatèm Colendis,

Inauguralem hanc disputationem in grati animi
tesseram, ulterioremque sui commendationem

D. D. D.

JOHANNES CASPAR FEHR.

P R O O E M I U M.

I qui sunt morbi, qui expeditam pariter ac circumspectam Medici operam requirunt, illi certè sunt, quos Acutos nominare consuevimus. Non enim solùm homines nihil mali cogitantes, quosque sanissimos judicasses, atroci vehementiâ subito invadunt, sed & antequam de eorum præsentia satis certi esse possumus, tam altas figunt radices, ut præstantissimis quibusvis medicamentis elusis, infaustum Microcosmo afferant interitum. Hinc Medico in arena consilium capiendum, quod enim vesperi curasses, id juxta Tulpium elogium obs. p. 102. in crepusculo immedicabile, & cum certa desperatione conjunctum videbis. Quo major verò horum est atrocitas, quove gravius periculum ex neglecta aut malè instituta curatione ægris imminet, eò diligentius in iis medendis se exerceat Medicus, necesse est. Dum itaque præsens institutum Dissertationem quandam conscribere jussit, haud abs re me facturum arbitratus sum, è dictorum morborum numero illum seligere, qui teste Bournet. in prax. Tom. II. p. 456. non tantùm acutissimus omniumque frequentissimè in hominum vitam impetum facit, sed &

ægris maximam, ob conjunctum dolorem, affert molestiam : quid quòd huic tempori Autumnali, regionibus hisce, humidiori aëre gaudentibus, admodum congruus est. Quod captum ut feliciter succedat, Te summe Archiater devota mente precor.

M U L T I M O D A
T H E S I S I.

Leuritidi pars affecta nomen dedit, Græcis enim πλευρίτις dicta, ἀπὸ τῆς πλευρᾶς derivatur, quæ vox latus, costam & membranam costas succingentem notat. Latinis à situ partis dolentis morbus lateralis, Celso Lateris dolor, Germanis das Seittenstechen, Belgis Pleuris dicitur.

II. Licet autem nomine Pleuritidis omnis dolor in thoracis regione perceptus, sive is à flatibus, sive ab inflammatione Pleuræ, Pulmonum, Musculorum intercostalium, Mediastini, sive ab alia, quacunque demum causa ortum trahat, communiter venire solet; attamen propriè ille tantùm hoc gaudet titulo, qui à Pleuræ inflammatione dependet; unde etiam Pleuritis Exquisita nominatur. Et hæc est, quam pagellis his examinaturus, PLEURÆ INFLAMMATIONEM desinio.

III. Generis loco Inflammationem posui, quam phœnomena Inflammationum ordinaria, nimirum Tumor, Dolor, Calor, Rubor, Pulsatio & Febris innuunt. Dolor quidem, Calor p. n. & Febris primo intuitu sensibus cognoscuntur; Rubor autem, Tumor & pulsatio, quia in partibus corporis interioribus existunt, ratione tantùm & è partis læsæ actionibus colligi queunt. Ipsa quoque Curatio eam demonstrat, quæ, uti in aliis inflammationibus, ita etiam in hac vel solventibus, vel suppurantibus absolvitur. Quin pars affecta, si in cadaveribus morbo hoc defunctorum inspiciatur, tumet, rubet, exulcerata est, livet, nigricat, quæ omnia inflammationem adfuisse plenariè confirmant.

IV. Differentiam Pleura constituit. Per Pleuram intelligo membranam illam, quæ à vertebra initium sumit, & postquam thoracis cavitatem obduxit, in sterni interiore parte terminatur, vasa sanguifera à mammariis & vena ἀζυγῶν, nervos à pari vago nanciscitur. Cum enim dolor exquisitissimus circa eam thoracis regionem percipatur, ubi præter Pleuram nulla sensus adeo exquisiti pars reperitur, sectiones etiam anatomica

micæ eandem corruptam ostendant; solam hanc pro primario Pleuritidis subjecto venditare, nullus dubito.

V. Dum verò hæc affirmo, non metuo difficultates illas, quas tum Veterum, tum Recentiorum nonnulli, quorum omnium Dux est *Platerus*, hæc movere conantur. Hi nempe, cum in Pleuritide defunctorum cadaveribus pulmones unà cum pleura corruptos offendissent, sibi-que impossibile esse persuassissent, materiam eam, quam ægri primis diebus in majori copia non rarò exspuunt, è pleura tanquam parte admodum exsanguis, & ab aspera arteria longè remota, intra unius vel alterius diei spatium ad pulmones per vias Medicis ignotas deferri posse, non pleuram sed pulmones pro vero morbi hujus subjecto agnoverunt. Ut enim *Platero* facile largiar, in cadaveribus quæ ipse secuit, pulmones simul apparuisse corruptos; inde tamen nil aliud colligere licet, nisi quod tanta fuerit pleuræ inflammatio, ut partibus vicinis in consensum tractis, Pleuritis in peripneumoniam transferit, id quod in Pleuritide lethali ut plurimum fit. Alia res esset, si illæsa pleurâ pulmones soli fuissent affecti, quod tamen nullibi legitur: contrarium autem sæpius. Ita *Prosper. Martian. in Hipp. loc. in hom. p. 78.* scio, inquit, in archihospitali S. S. quotidie observari cadavera pleuriticorum, in quibus latus læsum & corruptum reperitur, cujus rei præter Exc. hospitalis Medicos, & alios rei Medicæ studiosos, oculus testis esse possum; quare quotiescunque Pleuritis est vera, semper latus affectum reperietur, pulmone illæso apparente. Ita *Willisus pharm. rat. part. 2. sect. 1. c. 9.* sedem mali hujus, inquit, in Pleura esse, tum doloris sensus, tum Pleuritide defunctorum observationes plenariè testantur. Plura v. apud *Wallschm. in Prax. p. 387. River. lib. 2. prax. cap. 2. Bonnet anatom. pract. lib. 2. p. 498.*

VI. Quod porro rationes eorum attinet, primò extra omnem dubitationis aleam positum est, totam massam sanguineam per universum corporis ambitum intra unius horæ spatium non semel, sed sæpius, & juxta *Bontek. in æcon. anim. p. 10.* ter decies circulum suum absolvere: quid igitur impedit, quominus materia hæc intra unius vel alterius diei spatium ad partes admodum vicinas deferri possit? Nec secundò quantitas materiæ hic obstat, præterquam enim, quod Pleura non adeo exsanguis, ut Veteres putabant, sed vas arteriosis & venosis sufficienter instructa sit, in quibus stagnatione semel factâ, ob seri & sanguinis continuum affluxum sat magna humorum copia colligi potest; etiam partes vicinæ plerumque simul inflammantur, unde mirum non est, si quandoque tanta puris quantitas evacuetur, ut pelvim adimpleat, quod *Forest. lib. 15. obs. 41.* notavit.

VII. Restat ut vias, per quas sputum, ut & pus, quod cum illo rejicitur

jicitur è Pleura ad asperam arteriam defertur ; demonstrè. Ante omnia autem Galenus hac de re elegantissimè differens heic attendi meretur , qui s. de loc. affect. meatus, inquit, per quos pus in asperam arteriam ingreditur, perpendere debet is, qui errorem in quem multi inciderunt, effugere vult, namque è thorace in pulmones quid recipi, impossibile esse jam sibi persuadent, fortasse ita simulantes, ne videantur de re aliqua dubitare. Cæterum credere debemus humorum fieri translationem, quippe pervulnera penetrantiora haud obscurè apparet : deinde quo pacto ea fieri potest, investigandum, ut, si invenerimus, animo simus quietiori, quamdiu autem nos nihil invenisse putamus, ruditatem potius accusare, quàm veritatem ipsam negare, par est. Cui itaque in vias has mecum inquirere libet, facilè reperiet, (1) non alium adesse ductum, nisi Venam ἀλυστήρα, per quam in statu naturali sanguis è Pleura in Venam cavam, ex hac in dextrum Cordis ventriculum, inde per Arteriam pulmonalem ad Arteriæ asperæ ramulos progreditur : (2.) dum materia acris circa Venam hanc stagnans, in pus mutatur, ipsam hanc necessariò corrodit, sicque puri ingressuro spatium concedi sufficientissimum ; & (3.) his positis, aliter fieri non posse, quin pus cum sanguine per Arterias continuò affluente in Venam hanc recipiatur, dumve in itinere non vias minores, sed mera vasa majora, invenit, ad Arteriæ asperæ ramulos deferatur.

VIII. Ad confirmationem sententiæ hujus non parum conferunt Clarissimorum Virorum observationes, quæ non solum in Pleuritide, sed aliis etiam in morbis pus in venas resorberi manifestè ostendunt : ita *Hoechstet. obs. med. p. 120.*, memini, inquit, Patavii medicante Julio Caser. Placent. cuidam vulnerato in brachio utroque pus per alvum exiisse vulneribus ficcis : ita *Paræus l. 10. chir. cap. 12.* in sinistri cubiti articulo vulneratum pus per alvum deposuisse & *l. 16. c. 49.* è brachii vulnere ad alvum & vesicam simul materiam purulentam descendisse. *Scultet. in armam. chir. obs. & 51.* in thoracis vulneribus penetrantioribus : *Fabric. Hild. cant. 2. obs. 3.* in Pleuritide : *Borell. obs. 17. cent. 1.* in peripneumonia ; *Forest. l. 15. obs. 24.* in Angina pus per eandem vias evacuatum esse testantur. Plura v. apud *Lang. epist. libr. 2. ep. 40.* *Dolæum. Encycl. med. p. 201.* *Rhod. obs. cent. 2. p. 61. 62. 63.*

IX. Alii Pleuritidem per dolorem lateris punctorium cum respiratione difficili, tussi & feбри continua describunt : alii definitionem quam superius posui retinentes, respirationem difficilem & plura accidentia superaddunt. Verùm cum Illi rationem Pleuritidis formalem adeò non expriment, utpotius mera producta & symptomata in medium afferant ; Hi verò non solum rei essentiam explicantes, causas, effectus, & alia tanquam super-

superfluum quid huc vitiosè transferant, definitiones has, utpote minùs accuratas, meritò rejicio. Id enim approbare planè non possum, quod Medicorum nonnulli definitiones nostras non æque ad logica præcepta conscribendas & cogendas esse præcipiant, contenti explicatione perspicua, modo rei descriptæ essentia clarè percipi possit. Nam cum logicæ leges ipsa media nobis præbeant, quibus si utamur, rei definiendæ essentiam maximùm perspicuè expressam intelligere, atque illa quæ obscuritatem aliquam parere apta nata sunt, commodè vitare possumus; Imò cum his neglectis fieri vix possit, quin aliqua ad rei essentiam distinctè demonstrandam necessaria omittamus, vel saltem iis quæ in tractatione de causis, signis &c. proponenda fuissent, huc vitiosè translatis, dum nullum rerum ordinem servamus, confusio prompta sequatur: satiùs esse arbitror, si ad logicæ præcepta eas tradere studeamus. Accedit enim & istud, quod hoc ipso injuriæ, quæ hæcè facile inferri possunt, ac si nempe leges illæ nobis non æque cognitæ, vel ex negligentia prætermittæ essent, apte declinemus.

X. Progredior ad morbi hujus causas. Quemadmodum autem omnium inflammationum causam immediatam sanguinis acrioris stagnationem esse affirmo, ita si hæc in Pleura contingat, Pleuritidem immediatè generari firmiter colligo. Si prius demonstravero, posterius erit manifestum. Ut hæc clariùs proponam è Physiologicis suppono (1.) quamdiu vivimus perpetuam esse seri & sanguinis è Corde in arterias, ex his in venas & hinc iterum ad Cor circulationem, & (2.) ad hanc legitimè peragendam, tubulos in quibus itus hic & reditus peragitur, undique pervios esse, necesse esse. Quando jam contingit, ut obice alicubi posito humoribus circulantibus transitus denegetur, aliter fieri nequit, quin sanguis continuo affluens in molem majorem accretus, partis in qua colligitur fibras extendendo tumorem producat. Si itaque sanguis, qui hîc subsistere cogitur acredine manifesta non æque sit imbutus, tunc præter tumorem, & leviusculum aliquando à fibrarum extensione oriundum dolorem, nulla observantur symptomata, id quod in Aneurismatibus & Varicibus ad oculum patet, si autem eidem particulæ acres, salinæ, sint admixtæ, tunc partis in qua stagnatio facta est fibræ non tantùm in tumorem attolluntur, sed etiam roduntur punguntur, unde doloris sensus simul exoritur; porro ipsis his rofionibus Spiritus & humores in motum rapidiorem concitantur, hinc calor p. n. accedit. Præterea fibræ partim erosæ, partim extensæ sanguinis colorem rubicundum transmittunt, quare rubor quoque præsto est. Insuper, cum sanguis impetu quodam è corde in arterias, & ob irritationem, majori conatu ad partem affectam protrusus, libere progredi nequeat, motus, pulsatorius in apicem prodit. Tandem, si particulæ quædam acres, quæ

quæ in motu suo turbatæ sunt, reliquo sanguini communicatæ easdem ibi turbas excitent, Febris supervenire solet. Sententiam hanc inflammationes à causa externa inductæ optimè declarare norunt. Quando enim à frigoris vel caloris acrimonia, aut puncturis, acu, urticis, cauteriis, cutis fibrillæ vellicantur, tunc primò dolor hinc rubor, & tandem pulsatio & Febris, eodem plane modo prodeunt.

XI. Causam mediatam proximorem humorum circulantium coagulum & acrimonia constituit. Coagulum adesse exinde colligo, quia (1.) ut sanguis & serum ad poros partium occludendos apta reddantur, necesse est, ut à subtilitate sua remittant, (2.) malum hoc ab incrassantibus frigidis, acidis, adstringentibus non solum generatur, sed & fovetur, & (3.) à resolventibus diaphoreticis iterum subjugatur. Acrimonia vero, licet eam in §. x. satis demonstraverim, ulterius inde confirmatur, quod in morbis hujusmodi acrimoniam corrigentia, qualia sunt balsamica, & absorbentia terrea, adeo laudabilem effectum edunt, ut omnem fere paginam absolvant. Præterea, si inflammatio in tunicis, quæ ob teneritudinem suam sensu delicatiori gaudent, v. gr. in oculis fiat, tunc acredo satis molesta manifestè percipitur, ita ut de ejusdem præsentia nullum superfit dubium.

XII. Remotam tandem Pleuritis causam omnia illa, quæ sanguini spissitudinem & acrimoniam conciliare norunt, absolvunt. Primum se offert Plethora, quam in juvene sæpius malo huic ansam dedisse *Binning.* in *obs. & cur.* p. 264. & *Heurn.* libr. v. *Aph. Hipp.* VIII, notavit. Quando enim tubuli sanguiferi ab humorum quantitate ita onerantur, ut undique turgeant, aliter fieri non potest, quin illi in motu suo vegeto impediti, quandoque etiam ob vasa à nimia quantitate disrupta extravasati, à vigore suo remittant.

XIII. Quantum Aëris inclementia, subita imprimis, & insignior ejus mutatio, in morbi hujus productione valet, quotidiana nos docet experientia. Legi hac de re meretur *Syndenhan.* de *morb. epid.* qui p. 201. & 226. à tempestate placida, tepente, ad postremos usque octobris dies perseverante quam frigida & humida mox exceptit, & l. 6. p. 247. ut & *Forest.* in *obs. med.* tom. 2. lib. 16. p. 223. à gelu acriori diutius perseverante & in ver usque se extendente, cui subito calida tempestatas, successit Pleuritides frequentiores observavit. Prioris hanc do rationem: tempestate fervida diutius permanente, subtiliores massæ sanguinæ partes per sudores largius fluentes dissipantur, viscidiores verò, & acriores in corpore relictæ ab esu & potu frigidorum acidiusculorum, facile fermentescibilium fructuum horæorum & similium, quibus iis temporibus inhiare consuevimus, au-
gentur. Si jam tempestatas humida & intensè frigida subitò accedat, non
solum

solum particulæ squalidæ & impuræ, quibus aër hujusmodi scatet, succis nostris vitalibus in majori copia communicantur, sed iidem etiam à frigoris vehementia intimius coagulantur, simulve corporis pori arctius occluduntur, unde *Æstus* omnimoda, & inflammatio præsto est. Posteriùs exinde deduco, quod tempestate frigida diutiùs durante, serum & sanguis ab aère, eo tempore admodum crasso & impuro existente, ad volatilitatem debitam non perducantur, unde, accedente imprimis diæta inconvenientiori, & motus defectu, necessario viscedinem & acrimoniam contrahunt. Æstus itaque fervidus mox superveniens particulas volatiles, quæ in pauca admodum quantitate adsunt dissipando facilè consumit, reliquæ verò simul in motum agitatur, cum ad illum rudiores sint, obstructions inflammatorias procreant.

XIV. Quæ de aëris inclementia jam dixi, illa in aliis quoque rebus quæ M. S. mutationem subitanam inferre norunt, locum inveniunt: ita *Binning. in obs. p. 39.* refrigerationem corporis subitanam à sudore largiori, *Forestus obs. Tom. 2. lib. 16. obs. 26.* largiorem aquæ frigidæ potum, post incalescentiam: *Hildanus cent. 4. obs. 25.* indefessam saltationem, hancque insequentem potum frigidum *Guldenkl.* lapsum in fluvium pleuritides produxisse annotarunt. Quin apud *Fores. l. c. obs. 35.* puellam, cum in hyeme asperrima linteamina extra urbem lavasset, domum reversam & calefactam *Hochstet. obs. med. part. posthum. p. 40.* sceminam in siccandis linteaminiibus udis & lotis intentam, cum solis æstum non curaret, eodem modo Pleuritide correptas esse, legimus.

XV. E cibus & potu morbo huic pabulum suppeditant, qui chylum viscosum & acrem largiuntur, qualis enim chylus, talis etiam esse solet sanguis. Præstant hoc imprimis illi, qui dissoluti sunt difficiliores, vel acrimoniam manifestam secum vehunt, quales sunt carnes fumo induratur, sale conditæ, pisces, brassica muriatica, fructus horæi, olera; ab acetariis *Polybius hist. l. 2. Agron. Regem Hungarie* in Pleuritidem lethalem incidisse refert: huc pertinet cerevisia & vinum fœculenta, acescentia, ut & mustum, à cujus usu *Zacut. Læst. l. 1. prax. obs. 108.* eandem observavit. Insuper quævis alimenta, etsi in se maximè laudabilia, si in nimia quantitate, aut tempore minus convenienti assumantur, in acorem & magma viscosum convertuntur; ita licet vinum ad corporis robur conservandum mirum quantum faciat, nihilominus ex ejusdem potu largiori Pleuritides sæpissimè produci solent. Exempla V. apud *Binning. l. c. p. 174. Forest. obs. tom. 2. lib. 16. obs. 26. 27. & 36. Wallschm. in Prax. p. 46.* Eodem modo aquam frigidam & cerevisiam defæcatam in se admodum laudabiles, in corpus calore æstuans assumptas, morbi hujus auctores fuisse è §. *precedenti* abunde videre est, Nec somnus & vigiliæ hic excludenda sunt. Somni enim

tempore tota M. S. pulsū teste seignius movetur, unde si in eo excessus fiat, succi vitales ob motum tardiozem diutius continuatum non satis agitati, ad stagnationem proni redduntur. Præsentius vero periculum imminet, si eundem tempore æstivo, corpore imprimis motu vel calore nimio lassato, in loco umbroso, humido ineamus; præterquam enim quod tunc volatiles M. S. partes ob æstum vel motum vehementiorem prægressum, dispersæ sint, ac ipse somnus hic multum contribuat, etiam effluvia impura, humida corpori largè communicantur; unde *Heurnius l. 5. Hipp. Aph. 8.* juvenem qui, cum ruri esset, humi dormivit: *Riverius obs. lib. 2. p. 419.* virum in pomcerio capite nudo radiis solaribus exposito, dormientem & *Forest. l. c. obs. 205.* ad aqueam fossam mense maio decumbentem, Pleuritide correptos esse testantur. Vigiliæ vero nimix, cum agibiliores M. S. partes consumant, ruditatibus cumulandis non levem præbent ansam.

XVI. Animi item pathemata non minimum hic pondus addunt, siquidem occasione terroris *Hæchstett. l. c. p. 90.* iræ *Eph. A. N. C. dec. 2. Ann. 1. obs. 128.* Pleuritides ortas esse tradunt; terror nempe, ut & tristitia volatiles sanguinis partes figendo & incrassando; ira verò, cum integram M. S. nimium exagitet, easdem dissipando, obstructionibus inflammatoriis favent. A mensium obstructione *Deodat. in Valed. p. 229.* à lochiorum suppressione *Binning. cent. 3. obs. 29.* eandem observarunt; hæ enim obstructiones non tantum humorum crassitiem præsupponunt, sed & plethoram inducunt, quæ qua ratione Pleuritidem generat, ex superioribus patet. Nec scabiès retrogressa hic omni vacat culpa, exemplum vid. apud *Amar. Lixiv. cent. 3. curat. 62.* Nam pustulæ illæ salibus acerbis originem debent, quæ ad cutis superficiem delatæ stagnando & eandem erodendo inflammationes quasi minimas excitant; si jam salia hæc per topica, mercurialia imprimis non ritè præparata, vel minus accurata methodo adhibita in fluorem redigantur, cum sero & sanguine iterum circulata, iisdem acorem suum communicant. Tandem huc referri merentur contusiones & percussiones externæ, per quas tubulis sanguiferis disruptis, sanguis extravasatus stagnando acrimoniam & coagulum induit. Exemplum vid. apud *Hæchstett. obs. 32. p. 20. Tolet. lib. 4. thes. var. cap. 1. Act. Haffn. vol. 2. p. 239. Plater. obs. lib. 2. p. 417.*

XVII. Devenio nunc ad tractationem de signis ubi inter diagnostica primum se offert Dolor punctorius maximè acutus, in alterutro thoracis latere perceptus, qui quandoque versus superiora, Claviculas scilicet & jugulum, quandoque versus dorsum vergens, è decubitu in latus sanum exacerbari solet. Oritur hic, quatenus nervorum fibrillæ à materiæ circa illas stagnantis acrimonia vellicatur, vellicatio hæc per spiritus menti communi-

municatur, ibique ejusmodi sensationem exprimit, quam dolorem dicere consuevimus, cumque hæc in parte admodum sensili, membranosa nimirum peragantur, aliter fieri non potest, quin acutissimus idem exurgat. Quando verò ob materiæ copiam vel acrimoniam majorem fibræ nerveæ in tantum vellicantur, ut partes vicinæ in consensum trahantur, tunc, si in partibus pleuræ superioribus mali sedes fuerit, ad superiora, scapulas scilicet & jugulum, sin in inferioribus, ad dorsum se dolor extendit. Insuper ægro in latus sanum decumbente, pulmones, & quicquid in thoracis cavitate continetur versus illam partem pondere suo delabitur, quo factò, lateris oppositi fibræ à materia subsistente jamdum p. n. extensæ, ulterius tenduntur, & per consequens dolor exasperatur.

XVIII. Secundum morbi hujus signum est Febris continua. Nam particulæ quædam ob stagnationem in Pleura aciores redditæ, & in motu suo regulari turbatæ à sanguine subinde magis magisque affluente per poros & vasa protruduntur, atque sic reliquo sanguini admixtæ, totam M. S. turbando febrem symptomaticam excitant.

XIX. Tertium est Respiratio frequens & dolorifica. Pleura enim, cum inflammata sit, tumet, unde pulmones se sufficienter explicare nequeunt, idque repetitis vicibus compensare opus habent. Si verò pars affecta inter inspirandum ob pulmonum expansionem liberiolem, vel etiam tumoris magnitudinem à pulmonibus attingatur, dolor promptè supervenit.

XX. Quartum est, Tussis ab initio sicca, hinc verò cum rejectione sputi crassi spumosi, mox cruenti, purulenti, & variè tincti. Oritur hæc quatenus acres quædam particulæ partim per viciniam, & immediatum pleuræ cum pulmonibus contactum, partim verò, dum tota M. S. iisdem turgit, per Arteriam pulmonalem ad pulmones delatæ, nerveas eorum fibrillas irritant. Quamdiu itaque materia ad rejiciendum minus apta est, tussis manet sicca, quando verò successu temporis materia digeritur & in pus mutatur, aut etiam vasa simul rumpantur, tunc sputa spumosa, purulenta, cruenta simul prodeunt.

XXI. Sicuti verò quatuor hæc signa Pleuritidi exquisitæ semper conjunguntur; ita dolor capitis, sitis p. n. convulsiones & similia his non rarò superveniunt. Cum enim integra M. S. acore coagulante sit referta, hinc si in capite virus suum exerat Cephalalgiam, si nervos intimius irriter, Convulsiones, si salivales faucium glandulas obstruat, sitim p. n. excitat.

XXII. Dignoscitur Pleuritis r. à Peripneumonia, quod dolor in hac non adeo vehemens sit ac in Pleuritide, ubi, acerrimæ sentiuntur pun-

ſturæ ; pulmones enim membranis admodum raris præditi , non adeo exquisiti ſenſus ſunt ac pleura, quæ è meris tendinum fibris contexta videtur. Respiratio etiam , & tuſſis multo difficilior eſt in hac quàm in illa : in Peripneumonia enim reſpirationis organa per ſe , in Pleuritide verò per conſenſum afficiuntur. 2. A muſculorum intercoſtalium inflammatione , quia hæc ſine febris fit , aut ſi febris adſit , ea lenta tantùm , tuſſis vero rara & dolor obtuſus eſt , ſi muſculi exteriores affecti ſunt , dolor tactu exacerbatur , locus tumet , rubet , ardet , & tandem pus plorat. 3. A Mediſtini inflammatione ; quia in hac dolor obtuſus communicatur uſque ad ſternum , & per medium pectoris in longitudine ad collum tranſit. 4. Ab Hepatis inflammatione : quia in hac dolor obtuſus ſub coſtis ſpuriis in dextro hypocondrio reperitur , qui corpore in latus alterutrum inclinato locum mutat. 5. A diaphragmatis inflammatione ; quod in hac dolor circularis circa externa coſtarum confinia obſervatur , & delirium ordinariè conjungitur. 6. A Pleuritide flatuenta , quia in hac uſus flatulentorum præceſſit , dolor vagus ſine febre cum flatibus & ructibus obſervatur.

XXIII. His aliquid de prognofi ſubnectere , conſultum puto. Licet autem juxta *Hipp. 2. aphor. 19.* morborum acutorum , adeoque etiam Pleuritidis , vel ad ſalutem vel ad mortem certa prædictio non ſit , nihilominus tamen bene ſperare jubeo , ſi primis ſtatim diebus , tuſſi præſertim non adeo valida exiſtente , Expectoratio ſputi copioſi albi , hinc purulenti , cruenti prompte ſuccedat. Hæc enim materiam peccantem non ſolum benè digeri ſed & decenter evacuari oſtendunt. At ſi nec in principio , nec in augmento ſputa prodire obſerventur , aut ſi prodierint , jam ſupprimantur , pectoris ſonitus , tuſſis vehementior & Orthopnoea ſumma conjungatur ; certiffimum adeſt indicium materiam craſſam , copioſam , Pulmonum bronchia in tantum obſidere , ut non ſolum aeri ingreſſuro ſpatium ſufficiens denegetur , ſed & eorum vaſa majora æque ac minora eouſque comprimantur , ut non niſi ſummis conatibus , ſanguis in iisdem circulari poſſit. Imprimis hoc in Cachecticis & Aſthmaticis videre eſt , quorum bronchia à ſero coagulato jamdum ſunt inſarcta , quare ex levi alicujus materiæ acceſſu Orthopnoea ſumma & ſummum vitæ periculum imminet. Nec boni ominis ſigna ſunt , ſi ab initio ſputum merè ſanguineum , vel pus in ingenti copia rejiciatur ; prius enim humorum acrimoniam ſummam , & ab hac dependentem vaſorum majorum diſruptionem ; poſterius autem , puris ingentem copiam , à qua pulmo facile penitus obrui poteſt , arguit. Livida aut nigra ſi excernantur , corruptionem humorum omnimodam , & partium internarum gangrænam indicant. Convulſiones , & deliria genus nervoſum intimiùs affectum adeoque

que rem periculi plenam ostendunt. Ad salutis signa puris per alvum, vel vias urinarias excretio referri meretur. Videtur equidem phœnomenon hoc primo intuitu impossibile; interim, cum Viris fide dignissimis, quorum superius mentionem feci, fidem denegare incongruum sit, hinc nonnulli reperiuntur, qui pus in cavitate thoracis collectum in vapores mutari, diaphragmatis poros trajicere, & descendendo per abdomen, in tunicas intestinorum & vesicæ urinariæ impingere, eorumque poros penetrare, sicque vel per alvum, vel per vesicam rursus excerni putant. Verùm opinio hæc maximas habet difficultates (1.) enim nullus Mediorum pus in vaporem & hinc iterum in pus mutari posse facillè concedet, (2.) diaphragmatis æque ac intestinorum & vesicæ urinariæ structura adeo compacta est, ut ne quidem aëri vel aquæ, multò minus puri transitum concedat (3.) Necessum esset, ut pus antequam in vapores mutari, & hinc iter suum longinquum per vias has invias absolvere posset, maximum temporis spatium consumeret; inde verò aliter fieri non posset, quin idem acrimoniam summam conciperet, atque partes per quas transit, corroderet, exulceraret, destrueret. Unde illis potius assentio, qui pus in venas resorberi & cum sanguine ad partes has deferri, arbitrantur. Cum autem de his superius jamdum dictum sit, unicum tantum addo, nimirum quod puris in thorace contenti consistentia spissior non impediat, quo minus id ipsum vasa hæc transmeet; siquidem crassities illa maximam partem tunc demum accedit, quando aëris accessus fit; sic sanguis pleuriticorum aëri expositus, consistentiam cutis densissimæ induit. Si itaque sanguini huic liber transitus concedatur, non video cur idem puri denegetur.

XXIV. Explicatis nunc iis, quæ ad Pleuritis cognitionem faciunt, ad ejusdem curationem devenio. Totum autem negotium in eo situm est, ut sanguis coagulatus resolvatur, ejusque acrimonia corrigatur: & si hæc adipisci nequeamus, suppuratio promoveatur, & materia per eas, quas natura eligit, vias educatur, simulque, quæ urgent, symptomata mitigentur.

XXV. Antequam verò ulterius progrediar, quædam de V. S. mœnenda veniunt. Nam Veteres ad unum penè omnes venæsectionem primum in hoc morbo remedium prædicantes, sanguinem ad ejus mutationem miserunt; quin evacuationem ejus uno die bis, ter, quater repetierunt. E contrario *Helmontius* & qui eum sequuntur, remedium hoc tanquam maledictum cane pejus & angue fugiunt. Mihi illi arrident, qui V. S. nec promissuè admittunt, nec penitus rejiciunt. Hodie enim postquam causa pleuritis meliùs innotuit, ejusdem indicationem ordinariè nullam esse, manifestum est; quare plurimos absque ea felicissime cura-

eos esse videre est apud *Helmont. in Tr. Pleura Furens. Ettmult. med. theor. & prax. instr. cap. 3. de aux. V. S. p. 117. §. 7. Ephem. A. N. C. ann. 3. obs. 7. p. 10. Sirauf. Palastr. medic. part. 2. p. 55. Sylv. Prax. l. 1. cap. 40. §. 26. Ludov. Pharm. diff. 1. p. 123. Dolæum Encycl. med. lib. 2. c. 3. p. 286. Excellentissimum Wedelium, Præceptorem meum nunquam satis deprædicandum in opiol. l. 2. Sect. 2. cap. 3. p. 112. Quin ejusdem administrationem in certis circumstantiis, ubi nempe malignitas conjuncta est, funestam esse, noscitur ex *Hoehstett. obs. dec. 7. Cas. 5. p. 107. & 108. Gesner. lib. 1. Ep. 19. Ephem. A. N. C. ann. 1. obs. 31. Interim tamen cum malum hoc sanguinis abundantia dolores atrocissimos & suffocationis periculum summum inferenti ortum non raro debeat; hinc ut symptomatibus his succurramus venæsectione carere non possumus. Ipso enim illo momento quo hæc celebratur, doloris lenitio, ardoris mitigatio, & respiratio liberior sequitur: ita *Sydenhan. l. c. p. 249. & Binning. loc. cit. p. 264. pleuritides annotarunt, in quibus, nisi V. S. fuerit celebrata, ægri ne tussire quidem valuerunt, sed dolore atrocissimo summaque dispnoæalaborantes, tantum non suffocati sunt. Quin exempla morbi hujus à plethora manifestè orti, quæ non alio remedio, nisi sola venæsectione curata sunt reperies in Ephem. A. N. C. Dec. 2. ann. obs. 128. & Binning. loc. cit. p. 264.***

XXVI. Omissa itaque vel celebratâ pro rei exigentia venæsectione, sanguis resolvendus I. Diaphoreticis volatilibus v. gr. Spir. CC. Tartar. Salis ammoniac. theriacal. camphorat. Tinct. bezoart. Theriac. Androm. Constant hæc è particulis tenuissimis & maximè activis, quæ coagulata in corpore nostro penetrandi, eademque ad pristinam fluiditatem redigendi vi summâ pollent. Imprimis itaque conducunt, quando coagulationis intimioris, vel malignitatis suspicio adest, in tali enim statu fixiora non sufficere, è Medicorum recentiorum experientia frequentiori constat. Nec æstus, si forsan major conjunctus fuerit, plus quàm par est, timendus est. Hic enim, cum circulationis sufflamminatæ productum sit, sero & sanguine in ordinem redacto, sponte cessat, modo salina, quæ se faciliùs resolvunt, & præ sulphureis æstum minorem excitant, eligamus. Hac de re latius & elegantissimè differentem vide *Ludovic. in pharm. dissert. 1. p. 102. Ettmuller. comm. Ludov. p. 93. Excellent. Wedel. in amœn. mat. med. lib. 2. Sect. 2. cap. 4. Funck. Prax. p. 877. Interim tamen in Pleuritide benigniori hæc ipsa adeo non nocent, ut potiùs morbum in prima herba suffocare valeant. Hinc *Sylv. l. 1. Prax. cap. 40. §. 26. & 27. exhibitò inquit, tempestivè unico sudorifero è volatilibus Pleuritis absque ulla V. S. felicissimè curatur, cujus rei testem oculatum se profitetur Dolæus in Encycl. Medic. p. 286. ita Ettmullerus l. c. singularem Encheirisin esse ait, affectui huic**

huic mox in principio per salia volatilia mederi: sic Exc. Wedel. in opiol. lib. 2. Sect. 2. cap. 3. p. 111. si in principio, inquit, Pleuritidis opponantur bezoartica volatilia, dici non potest, quàm promptè morbus auscultet Medico, quin unico sapius sudorifero volatiliori morbus jugulatur. Plura vid. apud Deck. in Exerc. Med. Pract. p. 562. River. obs. cent. 1. obs. 56. p. 72. Bontek. in fundam. Med. cap. 19. p. 112. Ephem. A. N. C. Dec. 1. ann. III. obs. 72.

XXVII. Licet autem Alexipharmacis volatilibus primarium in hoc morbo locum tribuerim, ea tamen in omni pleuritide promiscuè propinanda esse, minimè præcipio. Cautè enim ea propinari velim (1.) in iis quorum corpora salibus scorbuticis sunt referta: in his enim nil nisi ebullitiones sanguinis majores & æstus intentiores excitant. (2.) In gravidis: cum enim volatilia jam dicta pleraque simul menses & fœtum pellant, facillè fieri poterit ut ab eorum usu illegitimo abortus proveniat. (3.) Dosis eorum pro causæ vehementia majori vel minori, & subjecti tolerantia ita moderanda est, ut sanguinem quidem fundamus, non tamen nimio fluore efferatiorem reddamus, quem in finem his subjungenda sunt II. Fixiora v. gr. Antimon diaphoret. Bezoart. minor. martial. oc. cancr lap. perc. oss. cap. lucii pisc. dent. apr. cinnab. nat. sang. hirc. pulv. bez. & antipleur. Sennert. Mynf. Röllfinc. Exc. Wed. Hæc non tantum serum & sanguinem coagulatum resolvendo obstructionem referant, sed etiam acrimoniam conjunctam corrigunt, unde cum utrique intentioni satisfaciant specifica in hoc morbo audiunt; at, quia mitius operantur, in coagulatione majori sola non sufficiunt, unde non nisi præmissis volatilibus in usum vocanda sunt. Si autem benigna sit Pleuritis aut ob rationes modò dictas volatilia suspecta reddantur, tunc hæc ipsa bis vel ter de die propinata, imprimis volatilibus, ut sale viper. CC. & sim. acuata, officio suo satis funguntur.

XXVIII. Resolutionem insigniter adjuvant externa topica v. gr. linimenta ex ol. ceræ anif. scæn. chamom. juniper. camph. myrrh. saccul. & fottus ex herba rosm. rut. abrot. scord. rad. galg. zedoar., bacc. laur. junip. sem. anif. carvi cardam. caryoph. &c. parata. Hæc calidè applicata particulis suis tenuibus, admodum activis poros cutis penetrant, humorum coagulum incidunt, atque ita ad restitutionem circuli sanguinis multum contribuunt.

XXIX. Quod si ob humorum subsistentium copiam vel coagulum intimius conceptum resolutio dictis jam remediis non succedat, suppuratio promovenda est emollientibus. v. gr. fottibus & sacculis è rad. alth. glyz. lil. alb. fl. cham. meliloti. h. mercur. pariet. verbasc. sem. scæn. gr. lini. Ex similibus usu optimos effectus vid. apud Forest. in obs. libr. 16. p. 198.

XXX. Dum verò hæc peraguntur, simul materia peccans per eas quas natura monstrat vias educenda est, & quoniam evacuatio hæc ordinariè per pulmones fieri solet, expectoratio adjuvetur bechicis, imprimis liquidis, v. gr. Elix. pectoral. Mich. Rollfinc. Exc. Wedel. syr. de hyssop. veron. aq. veroc. hyssop. ut & decoctis ex his & similibus paratis. *Ludov. Septal.* duo medicamenta summè laudat, quæ doloribus his adeo utilia esse cognovit, ut multos qui jamjam suffocati videbantur ab ejusmodi periculis liberaverit; alterum est mel rosatum cum butyro, alterum ol. amygd. dulc. cum manna propinatum. *Straus. in Palest. Medic. p. 2. 700. vas. 2. p. 60.* oleo lini solo uxorem militis Pleuriticam se restituisse affirmat. His cum successu aliquando acida admiscuntur v. gr. spirit. sulph. nitr. salis, oxym. squillit. cautè tamen id fiat, nec hæc in usum vocanda sunt, nisi tussi cessante materia in tantum coagulata pulmonum bronchia obsideat, ut orthopncea summa & suffocationis periculum adsit, ibi enim hæc non tantum pulmones ad excretionem stimulando, sed & coagulum incidendo materiam ad exitum aptissimè promovent; unde *Sennert. lib. 2. Prax. cap. 16. p. 250.* licet, inquit, interdum medicamentis reliquis aliquid acetosi addere, ad majorem incisionem, & ut æger ad tussim non nihil stimuletur. *Hoechstett. quoque obs. med. dec. 7. cas. 5.* eadem cum successu adhibuit. Ita *Dionys. van der Steere in Prax. Med. annot. 44.* juvenem, cui interitus imminabat per spir. salis gutt. 4. cerevis. instillat. maxima sputi copia promota, restituit. Quin in tali rerum statu lenia vomitoria in usum sunt vocanda, siquidem *Excell. Wedelii Parronus mens nunquam sine honoris præfamine nominandus in Amoen. M. M. lib. II. Sect. II. cap. IX.* ait: cum aliquando desperata pleuritica quasi succumberet, nec propter viscedinem & copiam materia ejici posset expectorantibus, desperata quasi re, ausi fumus propinare sperma ceti cum tantillo tartar. emet. unde unico vomitu allevata adeo, ut hinc valetudinem reciperet. Quod si materiæ hujus excretio per vias urinarias, vel alvum, fieri observetur, tunc ea diureticis, alvum laxantibus moderate adjuvanda.

XXXI. Symptomata mitigationem requirentia sunt (1.) Dolor acutissimus, qui internè per opiata externè fotibus calidis, unguentis, ut & V. S. mitigatur, (2) Orthopncea summa, cui partim V. S. partim expectorantibus, succurrimus.

XXXII. Denique aërem æger moderatè calidum eligat, cibis vescatur tenerioribus, abstineat ab acribus, salis, Potus sit decoctum hordei c. C. C. Vinum vitet. Alvum in principio obstructam esse non nocet. Venus subtilissimas M. S. partes mirum quantum consumit, unde *Amatus Vir,* inquit, à pleuritide curatus, altera nocte cum uxore rem habens, in fine sexti diei obiit.